

УДК 94 (438)

Katarzyna Zielińska

PARTIA POPULISTYCZNA (PEOPLE'S PARTY) I JEJ FUNKCJONOWANIE W CZASIE TRZECIEGO I CZWARTEGO SYSTEMU PARTYJNEGO W USA

У статті авторка аналізує діяльність Популістської (Народної) партії, її програму і реформи упродовж третьої (1860–1896) та четвертої (1896–1932) партійних систем у Сполучених Штатах Америки.

Ключові слова: США, Популістська (Народна) партія, третя і четверта партійні системи, програма, народне представництво.

W Stanach Zjednoczonych Ameryki nie tak dawno jeszcze dwie główne partie znajdowały się w centrum amerykańskiego życia politycznego. Jak słusznie zauważył V. O. Key Jr., wyróżniamy dwa rodzaje regionalnych bądź krajowych partii trzecich. Pierwszy z nich nazwał typem partii, która oparta jest o program i podobne podłoże doktrynalne jak partia już istniejąca. Do pierwszego typu zaliczył np. lewe skrzydło Partii Socjalistycznej czy też Partii Komunistycznej. Drugi typ według niego reprezentowały partie o krótkim okresie istnienia. Do tej grupy należały takie amerykańskie partie jak: Partia Populistyczna, Partia Progresywna czy też Dixiecrats [1, s. 255]. Partie polityczne wypełniają swoje założenia i programy tak samo było w przypadku amerykańskich partii trzecich. Były one zawsze mniejsze i bardziej narażone na rozłam mimo to starały się zawsze reprezentować interesy swoich wyborców [2, s. 14]. Dlatego partie trzecie pozwalają zrozumieć funkcjonowanie amerykańskiego systemu politycznego [3, s. 48].

System dwupartyjny w USA nie sprzyjał powstawaniu nowych partii, które mogłyby odegrać jakieś większe znaczenie w życiu politycznym USA, ale historia zna przypadki, że powstanie Partii Populistycznej (Populist Party – PP), zwróciło większą uwagę ówczesnych polityków amerykańskich na problem rolników. W artykule chciałam zaprezentować krótką historię Partii Populistycznej w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, pokazać jaki był program partii, i jakimi problemami Amerykanów jej przywódcy chcieli się zajmować. Bazą artykułu są ramy czasowe trzeciego i czwartego systemu partyjnego w USA. Usystematyzowanie jednak było możliwe dzięki takim uczonym jak James L. Judson [4], E. C. Ladd Jr [5] czy W. D. Burnham [6], którzy wprowadzali własne podziały amerykańskiego systemu partyjnego. Ja w moim artykule skorzystałam z podziału wprowadzonego przez dwóch ostatnich autorów. Co pozwoli na dokładne zobrazowanie partii Populistycznej. Trzeci system partyjny trwał od 1860 do 1896 roku, natomiast czwarty od 1896 do 1932 roku. Na tej bazie przedstawiam chronologicznie dzieje Populistów amerykańskich, tj. dzieje od początku powstanie partii w 1881 roku w Cincinnati, w stanie Ohio przez członków Sojuszu Chłopskiego [7, s. 355]. Artykuł zakończony został na roku 1912, kiedy to partia zawiesiła swoją działalność.

Artykuł napisany został w oparciu o literaturę amerykańską dotyczącą partii politycznych w USA a w szczególności Partii Populistycznej (PP). Pomocne w zbogaceniu jego treści okazały się polskojęzyczne opracowania dotyczące historii Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Początki Partii Populistycznej w USA

Po ciężkich latach wojny secesyjnej położenie ich było tragiczne, nie tylko zniszczenia wojenne ale i klęski żywiołowe, które w latach 80-tych XIX wieku nawiedziły USA. Dlatego wielu ówczesnych mieszkańców Zachodu postanowiło opuścić dotychczasowe domy w poszukiwaniu lepszego życia. W akcie paniki w 1873 roku gdzie obietnica lepszego życia była największą nadzieją na ich powrót do normalnego życia bez strachu o każdy następny dzień. Pomiędzy 1870 a 1880 roku liczba mieszkańców wzrosła w: Kansas o 173 %, Nebrasce o 268 % cz na terytorium Dakoty zamieszkiwało 853 % więcej mieszkańców [8, s. 16]. Wszystkie problemy społeczne i gospodarcze Stanów Zjednoczonych Ameryki między rokiem 1870 a 1897 powiększały się. Ceny,

nie chronione przez nikogo, stale spadały. Zwyżka ilości wytworów rolnych dała w okresie od 1870 roku do 1890 zaledwie pół miliona dolarów zwyżki wartości. W tym samym czasie wartość produktów przemysłowych wzrosła o sześć miliardów. Nic dziwnego, że w tych warunkach rolnictwo zaczęło się organizować politycznie, nie zwracając uwagi na istniejące partie. Organizacje powstawały samorzutnie dokoła tak zwanych Granges, małych lokalnych związków samopomocowych, samokształceniowych, których pierwsze ślady pojawiły się w 1867 roku. Granges zaczęły organizować spółdzielnie zakupu i sprzedaży, niekiedy własne fabryki przetworów rolnych. Brak kapitału, chwilowe polepszenie warunków sprzedaży i nadzieje na reformy [9, s. 223] spowodowały, że farmerzy zaczęli oskarżać bankowców i kapitalistów o nadprodukcję i obniżanie cen. Te dwa czynniki wpływały znacząco na nastoje społeczne, bo farmerzy nie byli w tych warunkach w stanie spłacać swoich długów [10, s. 68]. Farmerzy amerykańscy postanowili walczyć o swoje prawa i w 1889 roku spotkali się w Saint Louis, by wyrazić swój przeciw wobec polityki państwa [11, s. 232]. Zapaść gospodarcza, która zapanowała w 1890 roku spowodowała, że część społeczeństwa żyła w skrajnej biedzie. Nasilała się też fala rasizmu, która nie tylko podzieliła członków Partii Demokratycznej [12, s. 42] ale również społeczeństwo. Wynikiem tego były strajki farmerów [13, s. 247], którzy zaczęli ponownie organizować się w zwarte grupy. Powstał wówczas Południowy Sojusz Chłopski, który w czasie trwania trzeciego systemu partyjnego był znacznie silniejszy niż Północny. To doprowadziło do sytuacji, w której Południowcy przejęli kontrolę na Partią Demokratyczną, by mogli oni wybrać odpowiedniego dla nich kandydata od urzędu prezydenckiego. Wynikiem pojawienia się w USA ideologii populizmu były dysproporcje społeczeństwa. Populizm uwypuklał nie tylko rozniecę ekonomiczną pomiędzy Zachodem i Wschodem ale, także problem wielości systemów wyborczych [14, s. 145]. Warto przyjrzeć się jak głosowało społeczeństwo amerykańskie na nowopowstała partie.

Tabela 1

Rozkład procentowy głosów farmerów i robotników na Populistów ze wszystkich regionów USA w czasie wyborów 1890 i 1892 roku

Regiony USA	Partia Populistyczna	
	Wybory w 1890 roku	Wybory w 1892 roku
Całe państwo	2,8	8,5
Nowa Anglia	0,3	0,8
Mid-Atlantyk	0,1	0,9
Wschodnio-północne Centrum	1,2	2,8
Zachodnio-północne Centrum	16,8	20,3
Konfederacja	0	15,8
Granica	0	3,9
Zachód	1,2	25,4

Źródło: P. Kleppner, *The Third Electoral System 1853-1892. Parties, Voters and Political Cultures*, The University of North Carolina, Chapel Hill 1979, s. 260.

Z tabeli wynika, że Partia Populistyczna była typową partią przekrojową, a V. O. Key zauważył także, że Populistów można traktować jako partię doktrynalną [15, s. 19]. W początkowej fazie działalności na amerykańskiej scenie politycznej popierali ją głównie mieszkańcy Zachodu i konfederacki stany. Można stwierdzić również, że zmieniające się poparcie dla Populistów miało wpływ na nasilenie podziałów regionalnych wśród Amerykanów [16, s. 260]. Mimo to społeczeństwo amerykańskie postanowiło organizować się w małe grupy, które nazywano sojuszami. Zwycięstwa Południowych i Północnych sojuszy spowodowały, że na wzór dwóch największych partii, członkowie tych sojuszy postanowili zwołać coś na wzór partyjnych konwencji. Spotkanie członków Sojuszu Południowych Farmerów, Stowarzyszenia Wspólnego Zysku Farmerskiego i Związku Kolorowych Farmerów odbyło się w mieście Ocala w stanie Floryda. Na tym spotkaniu przybyli farmerzy mieli ustalić wspólny program, jednak nie doszło to konsensusu. Część uczestników popierała wprowadzenie bezpośrednich wyborów senatorskich, wprowadzenie niższego cła czy ścisłej kontroli federalnej nad transportem i komunikacją [17, s. 179]. Stowarzyszenia Farmerskie rozprzestrzeniały się gwałtownie w latach 1889–1890, popierając kandydatów, którzy odnieśli

imponujące sukcesy w wyborach z 1890 roku. Pięciu członków Stowarzyszenia z Kansas zasiadło w Kongresie, nowo powstała partia zaś zyskała dodatkowo kontrolę w jednej z izb stanowej legislatury [18, s. 253]. Dlatego też Partia Populistów, która określana była jako związek ludzi pracy miast i wsi, wysuwała również żądania w interesie robotników miejskich. Domagała się więc skrócenia dnia pracy i pełnej realizacji 8-godzinnego dnia pracy pracowników państwowych [19, s. 341]. Wszystkie wyżej wymienione żądania farmerów zostały zebrane i przedstawiono platformy partyjne, które zostały przyjęte na przełomie 1889 i 1890 roku [20, s. 232]. W wyniku tych rozmów i spotkań utworzono Partię Populistyczną. Partię, która miała zrzeszać małych farmerów z zachodu i południa. Pomysłodawcy utworzenia partii byli zdziwieni, bo udało im się uzyskać znaczne poparcie społeczeństwa amerykańskiego co pozwoliło im uzyskać większość w dwunastu stanach, wybrać sześciu swoich gubernatorów, trzech senatorów i około pięćdziesięciu kongresmanów [21]. Populiści mimo twardego stąpania po politycznej amerykańskiej rzeczywistości mieli czas na tworzenie piosenek kampanijnych i opisujących codzienność farmerską np.:

I was once the tool of oppression
 And as green as a sucker could be.
 The monopolies banded together
 To beat a poor hayseed like me.
 The railroads and old party bosses,
 Together did sweetly agree
 That they thought there would be little trouble
 In working a hayseed like me.

Druga piosenka nie posiadała autora, a jej tekst również opisywał ciężkie farmerów:

I was often scourged by the party lash,
 Good –bye my party, good-bye.
 The bosses laid on with demands for cash,
 Good-bye my party, good bye.
 To do aught else I deemed it trash,
 Good –bye my party, good-bye.
 So I Had to take it or lose my hash,
 Good-bye my party, good-bye [22, s. 108–109].

Platforma z Ocala zakładała zwołanie zebrania w maju w Cincinnati, gdzie formalnie wyznaczono kandydata do wyborów prezydenckich. A zatem w 1891 i 1892 roku odbywały się konferencje i zjazdy, których ostateczną kumulacją był wielki zjazd w stanie Nebraska [23, s. 470]. Na kolejną konwencja zwołaną do Omaha w Nebrasce przybyło od trzynastu do czternastu tysięcy delegatów [24]. Konwencja miała rozpocząć się 14 czerwca 1892 roku, lecz ze względów czysto politycznych przyszli jej członkowie zaczęli do 4 lipca 1892 roku. Spotkanie odbyło się dużym budynku Koloseum, gdzie z okazji dnia 4 lipca Ignatius Donnelly wygłosił przemówienie [25, s. 1714], w którym przedstawił platformę populistów. W czasie trwania konwencji ustalono tekst hymnu Populistów w Republice, a brzmiał on tak:

They have stolen our money, have ravished our homes;
 With plunder erected to Mammon a throne;
 They have fashioned a god, like the Hebrews of old;
 Then bid us bow down to their image of gold [26, s. 1716].

Platforma pokazywała wszystkie bolączki społeczeństwa amerykańskiego a jednocześnie podano receptę jak je wykluczyć. W platformie i propagandzie brzmiały niezwykle radykalne tony, które nigdy przedtem nie były tak mocne i głośnie. Naród amerykański – czytamy w platformie partii – został doprowadzony do “ruiny moralnej, politycznej i materialnej”. Wszędzie dominowała wówczas korupcja. Robotnicy zostali pozbawienia prawa do obrony, ziemia przechodziła na własność kapitalistów, domy znajdowały się w zastawie banków, a owoce pracy milionów farmerów były rozkradane i służyły do gromadzenia kolosalnych fortun. Populiści zwracali uwagę na fakt, iż taki system rodził dwie wielkie klasy: trampów i milionerów [27]. Populiści oskarżali dwie największe wówczas partie amerykańskie o to, że były one wrogami ludu [19, s. 342]. Mimo to nowopowstała

partia chciała zaczekać na ruch ze strony Demokratów i Republikanów, co do ich partyjnej wizji amerykańskiej polityki. Partia Populistów zauważyła nadszedł czas próby odebrania wielkim partiom ich elektoratu, bo w ich przekonaniu społeczeństwo amerykańskie potrzebowało zmian [17, s. 179].

W 1892 roku Partia Populistyczna miała już wybranego kandydata do urzędu prezydenta, byłego generała Jamesa Weaver'a ze stanu Iowa, a wiceprezydentem mianowano Jamesa G. Field'a z Virginii. Warto zaznaczyć, iż cztery lata wcześniej Weaver był kandydatem Zielonych (Greenback Party) w wyborach prezydenckich. Udało im się wówczas uzyskać 3 % głosów. Z czasem jednak Zieloni przestali wystawiać swoich kandydatów widząc szanse na realizację swojego sojuszu z Populistami [28, s. 115]. Pomimo zdobytych głosów kandydatowi Populistów nie udało zwyciężyć, ponieważ kandydat Demokratów Grover Cleveland po pierwszej kadencji, odniósł zwycięstwo po raz drugi i pozostał na kolejne cztery lata w Białym Domu [29, s. 45]. W tym czasie jedną z najbardziej znanych polityków o poglądach populistycznych był Thomas E. Watson. Pojawienie się na scenie politycznej takich osób jak Watson czy Weaver spowodowało, iż członkowie Partii Demokratycznej obawiali się, że mogliby oni wpłynąć na osłabienie ich pozycji [30, s. 63]. Jeden z czołowych wówczas Populistów, Leonidas L. Polk oznajmił, że [...] wszyscy muszą połączyć ręce i serca, by wspólnie pójść do wyborów, by swoim głosem dać wyraz niezadowoleniu ówczesnej polityce państwa, by powrócić do polityki dobrej dla społeczeństwa amerykańskiego [31, s. 289]. Tabela poniżej pokazuje ilość zdobytych głosów kandydatów startujących w prawyborach.

Tabela 2

Głosowanie na kandydatów Populistów na urząd prezydenta i wiceprezydenta w 1892 roku

Kandydat Populistów na prezydenta	Liczba głosów
James B. Weaver z Iowa	995
James H. Kyle z Południowej Dakoty	265
Mann Page z Virginii	1
Leland Stanford z Kalifornii	1
Norton	1
Ilość wszystkich oddanych głosów	1263
Ilość głosów potrzebna do zwycięstwa w prawyborach partyjnych	632
Kandydat Populistów na Wiceprezydenta	Liczba głosów
James G. Field z Wirginii	773
Ben S. Terrell z Teksasu	554
Ilość wszystkich oddanych głosów	1287
Ilość głosów potrzebna do zwycięstwa	644

Źródło: T. H. McKee, *The National Conventions and platforms of all political parties 1789-1905*, The Friedenwald Company, Baltimore 1906, s. 280.

W czasie tych wyborów z 1892 roku członkowie People's Party pokazali, że byli zdolni do uzyskania dobrego wyniku. Nie chcieli na tym poprzestać a widząc złą sytuację społeczeństwa amerykańskiego rozpoczęli walkę o głosy i w czasie wyborów kongresowych w 1894 roku uzyskali o pół miliona więcej głosów społeczeństwa amerykańskiego. Wśród dwóch głównych partii politycznych w USA rozpoczęła się walka o głosy czarnoskórych obywateli. W stanie Alabama Populiści razem z Demokratami walczyli o ich poparcie [32, s. 167]. W swoim programie wyborczym zwracali oni uwagę na fakt, iż społeczeństwo amerykańskie zostało zdemoralizowane przez dotychczasowych polityków, obywatele nie posiadali wolności głosowania i nie mogli się bronić przed uciskiem. Zapowiadali oni utworzenie unii wszystkich farmerów [33, s. 280–285], tak by odzyskali oni godność człowieka. Opowiadali się oni za radykalną formą agraryzmu, taką o którą zarówno Jefferson i Jackson oskarżali monopolistów [34, s. 43]. Program populistyczny godził różne interesy warstw średnich i niższych amerykańskiego społeczeństwa, lecz nie był on wolny od ocen i żądań, które klóciły się z jego postępowością. Środkiem zaradczym przeciw nędzy robotnika miejskiego miało być ograniczenie imigracji, która sprowadzała do portów amerykańskich "nędzarzy i kryminalistów". Populiści uważali, że należy zakazać cudzoziemcom posiadania ziemi. Wkrótce wśród populistów na Południu głowę podnosił rasizm antymurzyński

[19, s. 342]. Jak jednak można zauważyć, program Populistów nie ani był unikalny ani też pierwszy mówiący o poprawie statusu materialnego Amerykanów. Tak jak np.: program Populistów z Kansas zawierał wiele haseł, które zostały wcześniej przedstawione przez istniejące wówczas partie amerykańskie [35, s. 148].

W czasie tych wyborów Populistom udało się zdobyć 21 głosów elektorskich i około 10 % głosów społeczeństwa [36, s. 65–66]. Partii udało się wygrać w pięciu stanach – Kansas, Nevadzie, Północnej Dakocie, Idaho i Kolorado [37, s. 137]. Spośród wszystkich stanów południowych tylko w Alabamie i Teksasie udało się Populistom uzyskać więcej niż 20 % głosów Amerykanów [38, s. 500]. Warto jednocześnie zaznaczyć, że po raz pierwszy od trzydziestu dwóch lat partii trzeciej udało się uzyskać tak wysoką liczbę głosów elektorskich. Po wygranych wyborach okazało się, że w stanach Kansas, Kolorado i Północnej Dakocie stanowiska gubernatorów obejmą członkowie partii. Prawdopodobnie kandydat Partii Populistycznej na gubernatora w stanie Alabama wygrał, lecz nie objął stanowiska w wyniku nieuczciwego przeliczenia głosów [39]. Program wyborczy okazał się na tyle interesujący dla amerykańskiego społeczeństwa, iż w kolejnych wyborach postanowiono powtórzyć postulaty co spowodowało, że w 1894 roku w czasie wyborów do Kongresu USA, partia populistyczna zdobyła 12 % głosów, o 3 % więcej niż w 1892 roku. Dla porównania w 1892 roku zdobyli 1 055 424 głosy, a w 1894 roku 1 564 318 głosów. Po ogłoszeniu wyników w Senacie zasiadło 6 populistów, natomiast w Izbie Reprezentantów 7 [40, s. 136–138]. Na ruch farmersko-populistyczny zagłosowało wówczas 1,5 miliona Amerykanów [41, s. 130].

Populiści walczyli o to, by nie zapominać o agrarystycznym modelu życia, o tym, że gospodarka była najważniejsza w życiu państwa, chcieli poprawy ich warunków życia. Walkę o swoje postulaty rozpoczęli Populiści już na konwencji zorganizowanej w Saint Louis w stanie Missouri, 22 lipca 1896 roku. Jednak konwencja ta odbyła się już po konwencji Demokratów i Republikanów, lecz w tym czasie odbywało się spotkanie National Silver Party. Początkowo debata dotyczyła linii partii wobec problemu monety amerykańskiej czy poprzeć propozycję “goldbug” Republikanów czy “silverite” Demokratów [42, s. 1722]. Programowo Populiści stali się poprzeć propozycję tych drugich. A po jednodniowej debacie Populiści postanowili wystawić do wyborów prezydenckich kandydaturę W. J. Bryan, który jednocześnie stał się kandydatem Partii Demokratycznej. Partia Demokratyczna przestraszona falami strajków, wzrostem znaczenia Populistów na scenie politycznej na swojej konwencji partyjnej podjęła decyzję o aliansie politycznym z Populistami [43, s. 279]. Wybory tego roku udowodniły, że współpraca partii trzeciej z Demokratami mogła przynieść skutek. W czasie kampanii prezydenckiej nie udało się Demokratom i Populistom pokonać dobrze zorganizowanej partii Republikanów, zapewne dlatego, że mieli oni znacznie więcej funduszy na prowadzenie szerokiej kampanii wyborczej. Wybory wygrał McKinley uzyskując 7 035 638 głosów do 6 467 946 głosów oddanych na przeciwnika, zwycięstwo przypieczętowało zdobycie 271 głosów elektorskich do 170. Kandydatowi Bryan’owi i Watsonowi, który ubiegał się o stanowisko wiceprezydenta USA, udało się uzyskać niewiele ponad 200 000 głosów w zaledwie kilku stanach. Watson ostatecznie dostał 27 głosów elektorskich, o pięć więcej niż Weaver and Field w 1892 roku. Od momentu politycznego aliansu Demokratów i Populistów nazywano bądź “Demopop” lub “Popocratic” [42, s. 1724].

Pomimo jednak politycznego aliansu Partia Populistyczna traciła poparcie. Wyborcom nie spodobało się połączenie z Demokratami, z którymi jeszcze kilka lat wcześniej ostro walczyli. Powstanie Partii Populistycznej w 1892 roku spowodowało zachwianie trzeciego systemu partyjnego w USA i doprowadziło do procesu realignment w 1896 roku, co jednocześnie zapoczątkowało czwarty amerykański system partyjny [44, s. 59]. Populiści byli jednak za wolni w wygłaszaniu swoich programów. Po wyborach w roku 1896 stało się jasne, że farmerzy stali się mniejszością, bo zostali przytłoczeni przez Demokratów. W szybkim tempie stracili swoją pozycję i przestali być silną partią trzecią [45, s. 122–123]. Populiści i Demokraci jako polityczna organizacja końca XIX wieku zaczęła prowadzić walkę programową. Celem Populistów stało się utrzymanie liczby wyborców i stosowanie metod ich pozyskiwania [46, s. 105].

Po przegranych wyborach w 1896 roku siły Populistów zmalały, a sytuacja ta prowadziła do rozłamu koalicji w czasie przedwyborów w roku 1898. Próba ratowania Populistów przed

rozłamek miały być spotkania partyjne. Jednak ten proceder nie powiódł się. W czasie konwencji partyjnej zorganizowanej w dniach od 9 do 10 maja 1900 w Sioux Falls, w Południowej Dakocie, część Populistów poparła kandydaturę Bryana i Charlesa A. Towne z Minnesoty. Ogłosili w swoim programie politycznym, że partia walczyć będzie o te same wartości, o które walczył Jefferson, Jackson i Lincoln [47, s. 347–348]. Demokraci jednak nie zgodzili się na kandydaturę Ch. A. Towne na stanowisko wiceprezydenta i na swojego kandydata wybrali Adlai E. Stevensona. Natomiast część populistów nazywana *mid-roaders* zwołała spotkanie w Cincinnati i nominowała Bakera i Donnelly'ego, jednak nie udało im się odnieść zwycięstwa [42, s. 1725].

Wówczas to ruch agrarystyczny zaczął znacznie tracić na swej sile, okazało się także, że program Populistów przestał być już efektywny [48, s. 38]. Warto też zaznaczyć, iż żaden Populista nie zasiadał w Kongresie po 1903 roku. Mimo to postanowiono zwołać wszystkich członków na kolejne spotkanie, licząc na zjednoczenie Populistów. W czasie konwencji zorganizowanej w Springfield w stanie Illinois w dniach 4–6 lipca 1904 roku, Populiści postanowili zgłosić swoich kandydatów do wyborów prezydenckich. Kandydatem został Tomasz E. Watson z Georgii, a jego zastępcą w Białym Domu wybrano Tomasza H. Tibbles'a z Nebraski. Udało im się zdobyć 114 753 głosów społeczeństwa amerykańskiego. Tracąca poparcie partia zaczęła powracać do założeń przyjętych w czasie pierwszych konwencji partyjnych jak np. z konwencji w Omaha z 1892 roku. Populiści zwrócili uwagę w tym czasie na problem pracy nieletnich i sprawami obronności kraju. Nadal opowiadali się za poprawieniem warunków pracy czy ustabilizowaniem sytuacji z amerykańską walutą i bankami [49, s. 401–404].

W 1908 roku do startu w wyborach prezydenckich nominowani zostali ponownie T. E. Watson i Samuel W. Williams reprezentujący stan Indiana. Niestety ich wynik nie był zadowalający, zdobyli zaledwie 28 131 głosów Amerykanów [42, s. 1725]. Wówczas to Partia Populistyczna zaoferowała swoim wyborcom program radykalny i polityków nieprześlągniętych myślą konserwatywną. W początkowej fazie istnienia Populiści radzili sobie dobrze z takimi sprawami jak: finanse państwa, transport krajowy i kwestia ziemi. Kwestia transportu i budowy autostrad była dla nich sztandarowa [50, s. 39]. Domagali się szybkiego rozwiązania kwestii obowiązującej waluty krajowej [17, s. 180] i wprowadzeniem takiego systemu gospodarczego i ekonomicznego USA, by zapobiec pogorszeniu sytuacji rodzin ze średniej klasy społecznej. Partia Populistyczna przygotowała dla swoich wyborców program radykalny i polityków nieprześlągniętych myślą konserwatywną. Jednak partii nie udało się utrzymać dłużej na amerykańskiej scenie politycznej, bo już 1912 roku zawiesiła ona swoją działalność. Progresywny Republikanin, Theodore Roosevelt wskrzesił wiele z reguł politycznych wyznawanych przez Populistów. Dlatego w I połowie XX wieku pomimo, że partia była zdziesiątkowana na nowo odzyskała poważanie [51, s. 91]. Niektórzy jednak Populiści zostali wchłonięci przez Partię Demokratyczną, stało się to w latach 30-tych XX wieku w czasie trwania *New Deal*-owskiej administracji F. D. Roosevelta, dzięki temu udało się zliberalizować starszą partyjną organizację. Po połączeniu zapomniano o większości postulatów Populistów, choć jak wielu sądziło program ich również miał zostać wchłonięty do programu Demokratów [52, s. 123].

Duch Populistów przetrwał, slogany wygłaszane przez nich w duchu ery Jacksona także, by wpływać na politykę ery progresywnej i *New Deal*'owskiej. Idea naturalnej harmonii rolników i producentów została przeniesiona do wielu ruchów i koalicji farmersko-pracowniczych początku XX wieku [42, s. 1731]. Program odnowy gospodarki pojawiał się dość często w programach politycznych amerykańskich polityków, zawsze dobrze było powiedzieć coś o gospodarce w czasie kampanii wyborczej, bo można było zjednać sobie wielu obywateli. Przykładem może być Woodrow Wilson, Franklin Delano Roosevelt czy John F. Kennedy. Choć partia Populistyczna jako taka bardzo szybko zniknęła z amerykańskiej sceny politycznej, to jednak wiele z jej postulatów, o które walczyły tysiące farmerów stało się rzeczywistością w następnych czterech dziesięcioleciach [53, s. 116]. Populiści i ich dziedzictwo wpłynęło na politykę władz amerykańskich w czasie ery progresywnej. A zrozumienie programu Populistów pozwoli na zrozumienie nowoczesnej Ameryki. Jak pokazuje historia amerykańskich partii politycznych, Populiści stali się jedną z najbardziej rozpoznawalnych partii trzecich w USA. Mimo, że dzisiejsi Populiści nie głoszą haseł takich jak ich

przodkowie na przełomie XIX i XX wieku, to można uznać, że ruch został zakorzeniony w świadomości Amerykanów na zawsze.

Źródła wykorzystane

1. *Key Jr. V. O.* Politics, Parties, and Pressure Group. – New York, 1964.
2. *Gillespie D.* Politics at the Periphery. Third Parties in Two-Party America. – Columbia, 1993.
3. *James J. L.* American Political Parties, Potential Performance. – New York, 1969.
4. *Judson J. L.* American Political Parties in Transition. – New York, 1974.
5. *Ladd Jr. E. C.* American Political Parties. Social Change and Political Response. – New York and London, 1970.
6. *The American Party System.* Stages of Political Development, red. W. M. Chambers, W. D. Burnham. – New York, 1975.
7. *Political Parties and Civic action Group.* The Greenwood Encyclopedia of American Institutions, red. E. L. Schampsmeier, F. H. Schampsmeier, Greenwood Press. – Westport, 1981.
8. *Hicks J. D.* The Populist Revolt. – New York, 1961.
9. *Zaremba P.* Historia Stanów Zjednoczonych, Wydawnictwo Bellona. – Warszawa, 1992.
10. *Rosenstone S. J., Behr R. L., Lazarus E. H.* Third Parties in America, Princeton 1984.
11. *Haynes F. E.* Third Party Movement since Civil War, The State Historical Society of Iowa, Iowa City, 1916.
12. *Martin J. F.* Civil Right and the Crisis of Liberalism. Democratic Party 1945–1976, Westview Press, Boulder, 1979.
13. *Fiorina M., Peterson P. E., Voss D. S.* American's New Democracy, Pearson Longman, New York, 2004.
14. *Reichley A. J.* The Life of the Parties. A history of American Political Parties, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, 1992.
15. *Smallwood F.* The Other Candidates. Third Parties in Presidential Elections, University of New England. – Hanover and London, 1983.
16. *Kleppner P.* The Third Electoral System 1853–1892. Parties, Voters and Political Cultures, The University of North Carolina, Chapel Hill, 1979.
17. *Nash Jr. H. P.* Third Parties in American Politics. – Washington DC, 1959.
18. *Gould L. L.* Od promocji do regulacji. Polityka amerykańska 1877–1917 // Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki, Tom 3, 1848–1917, red. W. Nugent, H. Parafianowicz, Wydawnictwo Naukowe PWN. – Warszawa, 1993.
19. *Katz H.* Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki, Zakład im. Ossolińskich. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1971.
20. *Haynes F. E.* Third Party Movement since Civil War, The State Historical Society of Iowa, Iowa City 1916.
21. <http://mshistory.k12.ms.us/articles/163/farmers-the-populist-party-and-mississippi-1870-1900>, dn. 30.10.2011.
22. *Wormley R. T.* The party boss. A brief outline of American Political History from 1789 to 1952, Augusta 1952.
23. *Brogan H.* Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków, 2004.
24. <http://collections.mnhs.org/MNHHistoryMagazine/articles/9/v09i03p219-247.pdf>, dn. 30.10.2011.
25. *Tindal.* – S. 1714.
26. *Ibidem.* – S. 1716.
27. <http://www.pinzler.com/ushistory/poppaplatupp.html>, dn. 30.10.2011.
28. *Michalek K.* Na drodze ku potędze. Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki 1861–1945, Książka i Wiedza. – Warszawa, 1991.
29. *Anderson D.* The Democratic Party. America's Oldest Party. – Minneapolis, 2007.
30. *Bartlett B.* Wrong on Race. The Democratic Party's Buried Past, Palgrave Macmillan. – New York, 2008.
31. *Zinn H.* A People's History of the United States 1492- present, Pearson Educated Limited, Essex 2003.
32. *Grossman L.* The Democratic Party and the Negro. Northern and National Politics 1868-92, Chicago 1976.
33. *McKee T. H.* The National Conventions and platforms of all political parties 1789-1905, The Friedenwald Company, Baltimore 1906.
34. *Milkis S. M.* Political Parties and Constitutional Government, Baltimore and London 1999.
35. *Hollingsworth J. R.* Populism: the Problem of Rhetoric and Reality // The American Scene. Varieties of American History, Vol. II, red. R. D. Marcus, D. Burnes, Meredith Corporation. – New York, 1971.
36. *Gitelson A. R., Conway M. M., Feigert F. B.* American Political Parties; stability and change, Houghton Mifflin Company. – Boston, 1984.
37. *Sundquist J. L.* Dynamics of the Party System. Alignment and Realignment of Political Parties in United States, The Brookings Institution. – Washington, 1983.
38. *Murrin J. M., Johnson P. E., McPherson J. M., Gerstle G.* Liberty, Equality, Power Enhanced: A History of the American People, Thomson Wadsworth, Belmont, 2009.
39. *Hicks J. D.* The Populist Revolt: a History of the Farmers' Alliance and the People's Party, University of Minnesota Press. – Minneapolis, 1931, s. 250–254; *Goodwyn L.* Democratic Promise: The Populist Movement in America, Oxford University Press. – New York 1976.
40. *Reichley A. J.* The Life of the Parties. A history of American Political Parties. – New York, 1992.
41. *Rusinowa I.* Z dziejów amerykańskich partii politycznych, Oficyna Wydawnicza WiP. – Warszawa, 1994.
42. *Tindall G. B.* The People's Party // History of U. S. Political Parties, Tom II, 1860–1910, Chelsea House Publishers. – New York, 1973.
43. *Witcover J.* Party of the People. A history of the Democrats, Random House. – New York, 2003.
44. *James J. L.* American Political Parties in Transition, Harper & Row, Publishers. – New York, 1974.
45. *Ladd Jr. E. C.* American Political Parties. Social Change and Political Response, W. W. Norton & Company. – New York – London, 1970.
46. *Goldman R. M.* Search for Consensus. The Story of the Democratic Party, Temple University Press. – Philadelphia, 1979.
47. *McKee T. H.* The National Conventions and platforms of all political parties 1789–1905, The Friedenwald Company. – Baltimore, 1906.
48. *Busch A. E.* Outsiders and Openness. In: The Presidential Nominating System, University of Pittsburgh Press. – Pittsburgh, 1997.
49. *McKee T. H.* The National Conventions and platforms of all political parties 1789–1905, The Friedenwald Company, Baltimore, 1906.
50. *Crotty W.* The Party Game, W. H. Freeman and Company. – New York, 1985.
51. *Misiroglu G.* The Handy Politic Answer Book. – Detroit, 2003.
52. *Roseboom E. H., A. E. Ecks Jr.* A History of Presidential Elections. – New York – London, 1979.
53. *Limerick P. N.* Amerykański Zachód 1848–1917 // Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki. – Tom 3. – 1848–1917, red. W. Nugent, H. Parafianowicz. – Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.

Катажина Зелинска

ПОПУЛИСТСКАЯ (НАРОДНАЯ) ПАРТИЯ И ЕЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ В ТЕЧЕНИЕ ТРЕТЬЕЙ И ЧЕТВЕРТОЙ ПАРТИЙНЫХ СИСТЕМ В США

В статье автор анализирует деятельность Популистской (Народной) партии, ее программу и реформы на протяжении третьей (1860–1896) и четвертой (1896–1932) партийных систем в Соединенных Штатах Америки.

Ключевые слова: США, Популистская (Народная) партия, третья и четвертая партийные системы, программа, народное представительство.

Katarzyna Zielinska

POPULIST (PEOPLE'S) PARTY AND ITS FUNCTIONING DURING THE THIRD AND FOURTH PARTY SYSTEM IN THE U.S.A.

In this article the author examines the activities of Populist (People's) Party, its program and reforms during the third (1860–1896) and fourth (1896–1932) party systems in the United States.

Key words: United States, Populist (People's) Party, the third and fourth party system, a program of folk.